

КАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА
Кафедра філософії, богослов'я та гуманітарних наук

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ**

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 27 серпня 2020 р.

Гарант освітньої програми

Викладач дисципліни

Анотація¹

Предметом вивчення навчальної дисципліни є релігієзнавча проблематика фундаментальних закономірностей та особливостей функціонування релігії в історії людства. Програма навчальної дисципліни складається із таких змістових модулів: 1) Ранні форми релігій світу; 2) Світові релігії та глобальний світ. **Місце в структурно-логічній схемі спеціальності.** Навчальна дисципліна “Релігієзнавство” є складовою циклу професійної підготовки богословів освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”, пов’язується з такими дисциплінами як “Філософія релігії”, “Психологія релігії”, “Новітні релігійні течії та рухи” тощо.

Мета: знайомство студентів із існуючими релігійними традиціями світу; розширення їхнього знання щодо основних понять, функцій та структурних елементів релігії як феномену людської історії; вивчення історії розвитку духовних, культових, обрядових та ритуальних практик релігій, умов виникнення основних вчень та формування їхньої регіональної, культурної специфіки. Метою курсу також є ознайомлення студентів щодо специфіки розвитку релігієзнавства як наукової міжгалузевої дисципліни, її основних принципів та методології, яка ґрунтується на філософському спадку.

В результаті вивчення даного курсу студент повинен **знати:**

- проблеми сучасних досліджень теорії та історії релігії;
- структуру, функції та специфіку релігій світу;
- історичні форми релігії (від первісних форм до світових явищ новітнього характеру);
- розвиток релігійної ситуації в Україні;
- особливості віровчення, культу та церковної організації релігій
- основні принципи наукового підходу до вивчення релігії та законодавча основа свободи совісті та релігійних переконань.

¹ Програму укладено з використанням матеріалів І.М.Колесник РЕЛІГІЄЗНАВСТВО. ПРОГРАМА варіативної навчальної дисципліни (за вибором університету): Львівський національний університет імені Івана Франка Філософський факультет Кафедра теорії та історії культури, 2012

вміти:

- аналізувати зміст теорії та історії релігії;
- орієнтуватися в основних підходах у вивченні релігії;
- виділяти особливості віровчення, культу та церковної (конфесійної) організації різноманітних релігій світу, їх місце в історії духовного розвитку людства;
- розкривати сучасний стан реалізації на практиці українського законодавства про свободу совісті та релігійні організації.

Міжпредметні зв'язки:**1. Опис навчальної дисципліни**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна	заочна
Кількість кредитів -3	магістр	Нормативна	
Модулів – 4	Галузь знань: 04Богослов'я Спеціальність:041 Богослов'я	Семестр:	
Змістових модулів – 4		3	-
Загальна кількість годин - 90		Лекції	
Тижневих годин 2		12	-
		Практичні, семінарські	
		10	-
		Самостійна, індивідуальна робота	
	68	-	
Вид контролю: екзамен			

1. Структура навчальної дисципліни

№ п / п	Назви змістовних модулів	Аудиторні		Поза-аудиторні		Примітки
		Лк	п/з	сам.	інд.	
Змістовий модуль 1. Ранні форми релігій світу						
1	Релігія як сфера духовних феноменів людства.	2	1			
2	Первісні форми релігії		1			
3	Етно-національна типологія релігії (регіональний аспект)	2	1			
4	Східні національні релігії	2	1			
Змістовий модуль 2. Світові релігії та глобальний світ.						
5	Світові релігії: буддизм	2	1			
6	Світові релігії: християнство	2	1			
7	Історія розвитку традиційного християнства		1			
8	Світові релігії: іслам.		1			
9	Новітні релігійні течії (НРТ)		1			
10	Релігійна історія України	2	1			
		Іспит				
	РАЗОМ	12	10	68		

5. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступ у дисципліну ⁴ : особливості релігієзнавчої науки» «Формування ранніх релігійних уявлень»	2
2.	«Етнічні релігії як форма самовияву народу» «Регіональні особливості східних релігій»	2
3.	«Розвиток буддизму і перетворення на світову релігію» «Зародження християнства як відповідь на духовну кризу»	2
4.	«Історія поділу християнства на традиційні конфесії» «Іслам – релігія покірних Аллагу»	2
5.	«Витоки НРТ та нова типологія в релігієзнавчій науці» «Розвиток релігії в Україні: особливості та проблеми»	2
Разом:		10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	«Релігієзнавство як наука про природу релігії»	6
2.	«Зародки релігійної свідомості»	6
3.	«Релігія і етнічна ідентичність. Національні релігії»	6
4.	«Захід і Схід: пошуки діалогу традицій»	6
5.	«Історія буддизму в релігієзнавчій площині»	6
6.	«Витоки християнства та значення іудаїзму»	6
7.	«Формування напрямів християнства як відповідь запитам епохи»	6
8.	«Розвиток релігій об'явлення та виникнення ісламу»	6
9.	«Модерна та постмодерна релігійна свідомість»	6
10.	«Україна релігійна: від язичництва до XXI ст.»	6
11.	«Сучасний іслам»	6
	Презентація доповіді на практичному занятті	2
азом:		68

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Ранні форми релігій світу

Тема 1 Релігія як сфера духовних феноменів людства

Етимологія терміну “релігія”. Структура та функції релігії. Класифікації релігій світу. Підходи у вивченні релігійних феноменів.

Історія становлення релігієзнавчої науки. Філософські і філологічні дослідження духовних феноменів та виділення окремої галузі гуманітарного знання. Релігія як об'єкт дослідження у філософії, психології, соціології, філології та релігієзнавства. Традиційна та новітня методології релігієзнавчої науки. Специфіка релігієзнавства. Основні принципи дослідження.

Практичне заняття на тему: «Вступ у дисципліну: особливості релігієзнавчої науки»

1. Релігієзнавство як наука.
2. Поняття релігії та його структура.
3. Підходи у дослідженнях релігії.
4. Класифікація релігій.

Самостійна робота на тему: «Релігієзнавство як наука про природу релігії»

1. Історія досліджень релігії.
2. Концепції філософів стосовно походження релігії.
3. Раціональне та ірраціональне в релігії.

Література:

1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А.М.Колодного. - К.: Світ Знань, 2000. - 862 с.
2. *Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А.* Релігієзнавство: Підручник. - К.: Наук. думка, 1999. - 252 с.
3. *Кимелев Ю.А.* Философия религии: Систематический очерк. - М.: Изд. Дом "Ноа Вепе", 1998. - 424 с.
4. *Кислюк К.В., Кучер О.М.* Релігієзнавство: Підручник. - К.: Кондор, 2004. - 396 с.

Тема 2 Первісні форми релігії

Форми релігійного життя первісного суспільства. Співвідношення понять «культ» та «культура». Значення міфу для формування релігій. Поховальні звичаї та проблема виділення «релігійного» змісту. Первісні форми релігії: фетишизм, анімізм, тотемізм. Роль релігії та магії для первісної людини.

Шаманізм як складніша форма релігії. Роль шамана, соціальна, культова та релігійна функції. Види шаманів. Феномен неошаманізму в глобальну епоху.

Практичне заняття на тему: «Формування ранніх релігійних уявлень»

1. Міфологія та релігія - спільні та відмінні риси.
2. Первісні культу землі.
3. Форми релігійних уявлень: фетишизм, анімізм, тотемізм.
4. Шаманізм як складна форма релігії.

Самостійна робота на тему: «Зародки релігійної свідомості»

1. Міфологічний світогляд та релігія.
2. Магія та релігія.
3. Фетишизм, анімізм та тотемізм в сучасному світі.
4. Шаманізм та неошаманізм.

Література:

1. *Порублев Н.В.* Культы и мировые религии. - М.: Благовестник, 1999. - 336 с.
2. Шаманизм и ранние религиозные представления / отв. ред. Д. А. Функ. - М.: Институт этнологии и антропологии РАН, 1995.
3. *Токарев С.А.* Ранние формы религии и их развитие. М.: Политиздат, 1990. - 622 с.
4. *Хаккарайнен М. В.* Трансформация традиционного знания: шаманизм без шаманов // Смыслы мифа: мифология в истории и культуре. - СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2001. С. 116121.

Тема 3 Етно-національна типологія релігії (регіональний аспект)

Класифікації національних релігій. Ієрархічність та політеїзм. «Мертві» та «живі» національні релігійні традиції. Особливості розвитку регіональних форм релігії. Сакральні тексти та проблеми в дослідженнях. Давні вірування Месопотамії. Теократична держава Єгипту. Давні релігії кельтів та германців. Вірування Доколумбової Америки: культу сонця та політеїзм. Античні боги греків та римлян.

Практичне заняття на тему «Етнічні релігії як форма самовияву народу»:

1. Національні релігії та їхні особливості.
2. Стародавні організовані системи релігії.
3. Теократія та культури царів: Єгипет та Вавилон.
4. Актуально-існуючі національні релігії.

Самостійна робота на тему: «Релігія і етнічна ідентичність. Національні релігії»

1. Релігійні системи стародавніх цивілізацій.
2. Поняття «пророка» та профетичні релігії.
3. Політеїзм та монотеїзм - співвідношення в національних релігіях.

Література:

1. *Кислюк К.В., Кучер О.М.* Релігієзнавство: Підручник. - К.: Кондор, 2004. - 396 с.
2. *Караб'яков А.В.* Имя в картине мира и религиозно- магических практиках Древнего Египта // Религиоведение (журнал). - 2010. - № 3. - С. 124-132.
3. *Стабрила С.* Міфологія для дорослих. Боги, герої, люди. - К. : Юніверс, 2000. - 544 с.
4. *Коллис Д.* Кельти: истоки, история, миф. - М. : Вече, 2007. - 288 с.

Тема 4 Східні національні релігії

Перша профетична релігія - зороастризм. Ідеї боротьби двох сил, воскресіння мертвих та потойбічної віддяки. Виникнення нової етичної парадигми. Релігії Індії, Китаю та Японії. Специфіка східних релігій та їхня адаптація на Заході. Даосизм як філософська релігія.

Практичне заняття на тему «Регіональні особливості східних релігій»

1. Релігія зороастрійців.
2. Релігійні традиції Індостану: індуїзм, джайнізм, сикхізм.
4. Даосизм - магічна релігія.
5. Шлях японських богів - синто.

Самостійна робота на тему: «Захід і Схід: пошуки діалогу традицій»

1. Східні соціокультурні регіони: Далекий Схід, арабський Схід, «індійських» Схід тощо.
2. Особливості релігійного світогляду китайців та японців.
3. Релігії Індостану у XXI ст.

Література:

1. Индуизм. Джайнизм. Сикхизм / Под общ.ред. М. Ф. Альбедиль и А. М. Дубянского. - М.: Республика, 1996. - 576 с.
2. *Торчинов Е. А.* Даосизм - С-П., 1999.
3. *Оно С., Вудард У.* Синтоизм: Древняя религия Японии. - «София», 2007.

Тема 5 Світові релігії: буддизм

Передумови виникнення буддизму в межах ведичної традиції. Біографія принца

Сідгартти. Пробудження Будди та проповідь основних етико-релігійних ідей. Чотири шляхетні істини. Доктрина анатмавади (не-душі) та мінливість всесвіту. Поняття дгарми. Укладення Палійського канону.

Напрями буддизму: Тгеравада, Магаяна та Ваджраяна. Адаптація та набуття нових рис буддизму. Методологічні проблеми дослідження шкіл буддизму на Заході. Феномен «західного буддизму».

Практичне заняття на тему: «Розвиток буддизму і перетворення на світову релігію»

1. Буддизм як світова релігія.
2. Основні особливості буддійського вчення.
3. напрями та школи сучасного буддизму.
4. Етичні та психологічні аспекти вчення.

Самостійна робота на тему: «Історія буддизму в релігієзнавчій площині»

1. Буддизм та природознавство: точки перетину.
2. Тантричні традиції тибетського буддизму.
3. Буддизм та бойові мистецтва.
4. Політична ситуація із Тибетом.

Література:

1. Андросов В.П. Будда Шакьямуни и индийский буддизм. Современное истолкование древних текстов.. -М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 2001. - 508 с.
2. Дюмулен Г. История дзэн-буддизма. - М.: ЗАО Центрполиграф, 2003. - 317 с.
3. Льсенко В. Г. Ранний буддизм: религия и философия. Учебное пособие. - М.: ИНФРАН, 2003. - 246 с.

Змістовий модуль 2. Світові релігії та глобальний світ.

Тема 6. Світові релігії: християнство

8

Історичні передумови виникнення християнства в межах іудаїзму. Іудаїзм як національна релігія. Особливості авраамістичних релігій. Святе Письмо. Розвиток ідей профетизму.

Християнство та постать Ісуса Христа. Проблеми першоджерел та історичних джерел. Підходи у вивченні постаті Ісуса. Нагірна проповідь. Поняття чуда та науковий контекст.

Еволюція християнства. Вчення ранніх християн. Формування віровчення, культу та церковної організації. Християнський Символ віри. Вселенські собори християнських церков. Засудження єретичних вчень. Секти та єресі у християнстві. Розколи християнства. Розвиток християнського віровчення в межах Римської імперії та його одержавлення. «Великий» розкол на Західну та Східну церкви.

Практичне заняття на тему «Зародження християнства як відповідь на духовну кризу»:

1. Юдаїзм та особливості раннього християнства.
2. Постать Ісуса Христа та Івана Хрестителя.
3. Секта есеїв та очікування Мешіах.
4. Апостоли як носії християнської віри.

Самостійна робота на тему «Витоки християнства та значення іудаїзму»:

1. Вселенські Собори.
2. Канонічні та апокрифічні тексти Нового Заповіту.
3. Гностицизм.

Література:

1. *Балта П, Боттеро Ж.* та ін. Релігії світу. - К., 2005.
2. *Валько В.* Первісне християнство. - Львів, 1997.
3. *Головащенко С.І.* Історія християнства: Курс лекцій. - К., 1999.
4. *Ранович А.Б.* Первоисточники по истории раннего християнства. - М., 1990.

Тема 7. Історія розвитку традиційного християнства

Історія церковних розколів у світовому християнстві та складання його основних напрямів. Православ'я як напрям християнства. Основи віровчення, культу та церковної організації православ'я. Автокефальні та автономні церкви Вселенського православ'я.

Середньовічна схоластика та розвиток догматики католицизму. Основні відмінності католицької та православної церков. Реформація та Мартін Лютер. Протестантські деномінації та переосмислення авторитету Святого Письма. Поняття предестинації. Конфесії пізнього протестантизму.

Практичне заняття на тему «Історія поділу християнства на традиційні конфесії»:

1. «Велика схизма» 1054 р. та її значення для християнства.
2. Інститут папства. Особливості католицизму.
3. Церкви візантійського обряду.
4. Протестантизм Німеччини та Франції.

Самостійна робота на тему «Формування напрямів християнства як відповідь запитам епохи»:

1. Неопротестантизм та його особливості.
2. Хрестові походи у релігійній, політичній та економічній площинах.
3. Інститут інквізиції.

Література:

1. *Маурітссон М.* Католицьке віровчення. - К., 1998.
2. *Мень А.В.* Культура и духовное восхождение. - М., 1992.
3. *Христианство: Энциклопедический словарь: В 3-х тт.* - М., 1993-1995.

Тема 8. Світові релігії: іслам.

Іслам як світова релігія завершеного монотеїзму. Суспільно-історичні причини виникнення та ідейні джерела формування ісламу. Мусульманська філософія і теологія. Суфізм. Вплив мусульманської ідеології на арабський світ. Основи віровчення, культу та церковної організації ісламу. "5 стовпів ісламу". Умма, халіфат, імамат. Коран як Святе Письмо, культурна пам'ятка мусульман. Суна - Святий Переказ мусульман. Шаріат. Мусульманське право. Структура та джерела. Основні напрями в ісламі: сунізм, шіїзм, харіджизм. Мусульманське сектантство. Іслам в Україні.

Зростання впливу ісламу у постколоніальний період. Наслідки сучасної політизації ісламу та ісламізації політики. Фундаменталізм (ваххабізм).

Практичне заняття на тему «Іслам - релігія покірних Аллагу»:

1. Особистість Мухамеда в історії людства.
2. Віровчення ісламу.
3. Напрями ісламу в сучасному світі.

Самостійна робота на тему «Розвиток релігій об'явлення та виникнення ісламу»:

1. Політичний іслам.
2. Іслам та тероризм.
3. Особливості правової системи в ісламських країнах.
4. Суфізм як містичний напрям.

Література:

1. Іслам: Энциклопедический словарь. - М.: Наука, 1991. - 315 с.
2. *Ермеев Д.* Іслам: образ жизни и стиль мышления. - М., 1990.
3. *Родионов М.А.* Іслам классический. - СПб.: Азбука- классика, Петербургское Востоковедение, 2008.

Тема 9. Новітні релігійні течії (НРТ)

Класифікація головних типів (напрямів, груп) релігійного модернізму (неорелігій, НРТ, НРР) та характеристика діяльності їх міжнародних релігійних організацій.

10

Характер віровчення і діяльності найбільш поширених новітніх релігій (неорелігій) та НРТ, НРР.

Неохристиянство. Неоорієнталізм. Синкретичні, квазінаукові та деструктивні релігійні течії.

Практичне заняття на тему «Витоки НРТ та нова типологія в релігієзнавчій науці»:

1. Причини поширення НРТ у світі.
2. Українські НРТ.
3. НРТ у правовій площині.

Самостійна робота на тему «Модерна та постмодерна релігійна свідомість»:

1. Феномен гуруїзму.
2. НРТ та молодь.

3. Деструктивні культу.

Література:

1. Порублев Н. Культурні і мировіє религии. - М., 1994.
2. Степовик Д. Релігії, культури і секти світу. - К., 1997.
3. Балагушкин Е.Г. Нетрадиційніє религии в современной России. Морфологический анализ. - Ч. 1. - М.:ИФРАН,1999. - 244 с.
4. Баркер А. В. Новіє религиозніє движенія: Практическое введение. — СПб.: Издательство Русского христианского гуманитарного института, 1997. — 282 с.

Тема 10. Релігійна історія України

Язичницька міфологія, дохристиянські вірування та пантеон богів українців. Від язичництва до християнства: еволюція релігійного життя в Київській Русі у IX-X ст.

Православна церква під владою Литви і Польщі. Історія і особливості життєдіяльності українського православ'я у XIII- XV ст. Київська та Галицька митрополії. Перенесення

митрополії з Києва у Володимир, Москву. Люблінська унія (1569) і посилення утисків православ'я в Речі Посполитій. Створення уніатської (греко-католицької) церкви в Україні та Білорусії. Докорінні зміни в становищі всіх напрямів християнства в Україні в сучасних умовах. Місце різних християнських конфесій в процесі національного відродження українського народу, в удосконаленні духовного та суспільно-політичного життя України на сучасному етапі.

Практичне заняття на тему «Розвиток релігії в Україні: особливості та проблеми»:

1. Дохристиянські вірування слов'ян України.
2. Язичницький та християнський синкретизм.
3. УТКЦ, УПЦ КП, УПЦ МП, УАПЦ в Україні.

Самостійна робота на тему «Україна релігійна: від язичництва до XXI ст.»:

1. Українські звичаї та свята у релігійній площині.
2. «Велесова книга» - феномен фальсифікації у релігії.
3. Поліконфесійна прирбда українського християнства - перед викликом сучасності.

Література:

1. Рьбаков Б.А. Язичество древних славян. - М., 1981, 1987.
2. Федорів Ю. Історія церкви в Україні. - Люблін, 1991.
3. Чубатий М. Українська Католицька Церква. - Рим, 1990; Львів, 1992.
4. Ісиченко Ігор, архієпископ. Історія Христової Церкви в Україні: Конспект лекцій для студентів духовних шкіл. - Харків, 2000.

Розширений перелік питань для самостійної роботи, що виносяться на семінарські заняття

1. Поняття релігії. Богословське (церковне) та світське розуміння її суті, змісту, структури та джерел походження.
2. Релігія, релігієзнавство та богослов'я (теологія).
3. Богослов'я (теологія) як релігійно-конфесійне вчення про Бога.
4. Релігієзнавство як світська наука про релігію.

5. Структура та зміст релігієзнавства.
6. Предмет та структура релігієзнавства.
7. Суспільство і релігія.
8. Релігія як складне соціально-історичне явище.
9. Релігія як особливий духовний феномен, форма суспільної та індивідуальної свідомості.
10. Культура і релігія.
11. Релігія як галузь духовної культури людства.
12. Мораль і релігія. Релігійна мораль.
13. Політика і релігія.
14. Освіта і релігія. Релігійна освіта.
15. Наука і релігія
16. Філософія і релігія: філософія релігії, релігійна філософія.
17. Література і релігія. Релігійна (богословська та богослужбна) література.
18. Мистецтво і релігія. Релігійне мистецтво.
19. Архітектура і релігія. Церковна архітектура та храмове будівництво.
20. Структура та зміст релігії.
21. Основні елементи релігії: релігійні ідеї, релігійні почуття, релігійний культ та релігійні організації.
22. Релігійна свідомість та її рівні: релігійна психологія та релігійна ідеологія.
23. Богослов'я (теологія) як основа релігійної ідеології: структура та зміст.
24. Основні типи та історичні форми релігії
25. Основні типи релігійних організацій
26. Релігійна конфесія. Її типи та різновидності
27. Соціальні функції релігії.
28. Первісна релігія, її ранні форми та основні різновиди.
29. Основні елементи та культу первісної релігії: магія, фетишизм, тотемізм, аніматизм, анімізм.
30. Родоплемінні культури: природи, тотемізм, астральні, землеробські, духів предків, шаманізм.
31. Язичництво, його характерні риси, особливості прояву та основні різновиди.
32. Ранні та пізні етнічні релігії.
33. Національно-державні релігії: історія і сучасність.
34. Космологія й міфологія у первісному осмисленні світу.
35. Первісні форми релігії: міфологія та магія.
36. Виникнення релігії: початки релігійного осмислення світу.
37. Еволюція релігії первісного суспільства: первісна релігія, родоплемінні культури.
38. Родоплемінні культури: їх історія, періодизація та класифікація.
39. Міфологія та релігія Стародавнього Сходу (Шумеру, Вавілону, Єгипту, Фінікії, Палестини, Ассирії, Урарту, Ірану, Індії, Китаю).
40. Міфологія та релігія античного світу (Стародавньої Греції, Стародавнього Риму).
41. Еволюція релігійних вірувань та язичницький пантеон Стародавнього Риму.
42. Особливості міфології та релігії елліністичної епохи.
43. Ведизм та брахманізм як форми еволюції релігії Стародавньої Індії
44. Сучасні національно-державні релігії: іудаїзм, зороастризм, мандеїзм, індуїзм, джайнізм, сикхізм, конфуціанство, даосизм, синтоїзм.
45. Іудаїзм: особливості віровчення та культу, основні напрями
46. Іудаїзм та його богословська література (Тора, Танах, Талмуд).
47. Зороастризм та його різновидності.
48. Веди - основна релігійно-міфологічна пам'ятка давньоіндійського суспільства
49. Еволюція релігії Стародавньої Індії (ведизм, брахманізм, джайнізм, буддизм,

- індуїзм, сикхізм)
50. Сучасні національні релігії Індії (індуїзм, джайнізм, сикхізм).
 51. Індуїзм - релігійна основа життя індійського суспільства: історія і сучасність.
 52. Національні релігії Китаю (конфуціанство, даосизм): історія і сучасність.
 53. Синтоїзм - національна релігія Японії: історія, міфологія, особливості віровчення та культу.
 54. Світові релігії. Буддизм, християнство та іслам: історія виникнення, географічне поширення.
 55. Буддизм: особливості віровчення та культу, ідейні напрямки та основні різновидності.
 56. Ламаїзм - особлива різновидність буддизму.
 57. Тантризм - тантричний буддизм: особливості віровчення та культу.
 58. Чань-буддизм (китайський дзен) та дзен-буддизм (японський дзен): історія та сучасність.
 59. Ідейні джерела християнства: іудаїзм, східні культури, вульгаризована пізньоантична філософія.
 60. Іслам: особливості віровчення, культури та церковної організації.
 61. Сунізм та його різновидності.
 62. Шиїзм та його різновидності.
 63. Коран і Суна - Святе Письмо та Святий Переказ мусульман.
 64. Іслам і мусульманське богослов'я (калам).
 65. Іслам і мусульманське право (шаріат).
 66. Релігійний модернізм. Сучасні нетрадиційні релігійні культури.
 67. Причини появи та особливості прояву сучасного релігійного модернізму, його класифікація.
 68. Нетрадиційні культури західного походження (неохристиянство, Церква уніфікації, Церква Сайєнтології, Діти Бога).
 69. Нетрадиційні культури східного походження (крішнаїзм, Товариство трансцендентальної медитації, Місія Божественного світла, Міжнародна комуна сань"ясинів, Аум Сінрікьо)
 70. Сучасні апокаліптичні, містико-магічні та синкретичні культури, неозичництво, сатанізм.

Теми реферативних доповідей

1. Боги та герої у давньогрецькій міфології.
2. Види та принципи магії.
3. Виникнення та історичний розвиток буддизму.
4. Виникнення української греко-католицької церкви.
5. Витоки індуїзму.
6. Вільнодумство - активна творча праця розуму.
7. Віра як релігійний феномен.
8. Вірування аборигенів Австралії та Океанії.
9. Вселенські собори та їх значення в історії християнства.
10. Вчення буддизму про перевтілення.
11. Головні риси нетрадиційних релігій.
12. Дао і даосизм у Китаї.
13. Дзен-буддизм та його вплив на розвиток європейської культури середини ХХ ст.
14. Діяльність пророка Магомета (Мухаммеда) і формування віровчення ісламу.
15. Доктринальні особливості православ'я.
16. Доктринальні та культові особливості ісламу.
17. Доктринальні та культові особливості католицизму.

18. Духовність Махатми Ганді.
19. Загальна характеристика виробничої магії.
20. Залишки язичницьких звичаїв і свят у православній українській культурі.
21. Зародження Реформації.
22. Зороастризм.
23. II Ватиканський собор.
24. Інквізиція: її сутність та історія.
25. Інститут шаманізму і його роль у первісному суспільстві.
26. Ісламська містика: сутність і особливості.
27. Історія папства.
28. Історія руського іконопису.
29. Історія становлення Української автокефальної православної церкви.
30. Історія створення Корану.
31. Історія хрещення Русі.
32. Ісус Христос як історична постать і релігійний діяч.
33. Іудаїзм - перша історична форма монотеїзму.
34. Каббала: історія та основні ідеї.
35. Католицькі чернецькі ордени.
36. Класифікація етнічних релігій.
37. Конфуціанство як духовна основа китайської культури.
38. Коран - священна книга мусульман.
39. Літургія, її релігійне значення.
40. Лютеранство й кальвінізм.
41. Мартін Лютер - ідеолог Реформації.
42. Міфологія давньої людності України.
43. Морально-етичні засади джайнізму.
44. Нетрадиційні релігії в Україні.
45. Нірвана та її сутність.
46. Основні православні свята та їх релігійне значення.
47. Основні риси римської релігії.
48. Особистість Будди.
49. Особливості буддійського вчення про "чотири шляхетні істини".
50. Особливості закону про свободу совісті та релігійні організації в Україні.
51. Особливості релігійних уявлень стародавніх іранців (маздеїзм).
52. Особливості становлення православної церкви в Україні.
53. Первісні форми релігійного життя: магія та фетишизм.
54. Первісні форми релігійного життя: землеробські культури.
55. Первісні форми релігійного життя: тотемізм.
56. Первісні форми релігійного життя: шаманізм.
57. Понтифікат Папи Іоанна Павла II.
58. Правове регулювання релігійного життя в Україні.
59. Православна ікона, її історія.
60. Православні конфесії в Україні: історія, сучасність, перспективи.
61. Праця М.Вебера "Протестантська етика і дух капіталізму".
62. Проблема православ'я в сучасній Україні.
63. Проблема свободи в ісламі.
64. Проблема спасіння та особливості її вирішення у буддизмі.
65. Протестантські церкви в Україні.
66. Раннє християнство.
67. Релігійна система давніх кельтів та германців.
68. Релігійне життя Стародавнього Риму.

69. Релігійне життя Стародавньої Греції.
70. Релігійне мистецтво у західному християнстві.
71. Релігійні традиції Японії.
72. Релігійні уявлення стародавніх слов'ян.
73. Релігійні уявлення та реформа у Давньому Єгипті.
74. Релігійно-етичне вчення Ісуса Христа.
75. Релігія народів Давнього Дворіччя.
76. Релігія народів доколумбової Америки.
77. Реформаторський рух Жана Кальвіна.
78. Розвиток соціальної доктрини католицизму.
79. Розкол християнських церков 1054 року.
80. Роль апостола Павла у формуванні християнської церкви.
81. Роль жінки в релігії.
82. Роль Папи римського в католицькій церкві.
83. Сикхізм.
84. Сіддхартха Гаутама - засновник буддизму.
85. Способи нового об'єднання християнської церкви. Унії.
86. Старообрядництво і його основні течії.
87. Структура релігієзнавства.
88. Сутність віровчення і культу іудаїзму.
89. Сучасна релігійна ситуація в Україні.
90. Сучасний протестантизм в Україні.
91. Табу в системі соціальної регуляції поведінки.
92. Таїнства та їх релігійне значення.
93. Творчість Андрія Рубльова - вершина руського іконопису.
94. Уявлення давніх месопотамів.
95. Уявлення про "душу" і "дух" в історії культури.
96. Теравада та махаяна - основні напрямки буддизму.
97. Християнські релігійні свята та обряди.

Опрацювання першоджерел

- Апокрифи ранніх християн. - М., 1989.
 - • Біблія або Книги Святого Письма Старого і
 - • Заповіту (різні видання).
 - • Бхагават-гіта // Всесвіт. - 1981. - № 11; 1991. -
 - • Бхагавадгіта (Божественна пісня). - Париж;
Львів: Цвікав. 1999.
 - • Упанішади. - Львів, 1999.
 - • Дхаммапада. - СП., 2014.
 - • Катехизис. - К., 1991, 1993.
 - • Коран. - К., 2002.
 - • Коран // Всесвіт. - 1990. - № 6.
 - • Новий Завіт з коментарем. - Львів, 1994.
 - • *Силенко Л.* Мага Віра. Рідна Українська
Національна віра. Велике світло волі.
Співвідношення віри науки філософії історії
 - • Талмуд (різні видання).
 - • Трипітака (різні видання).

Методи контролю

Навчальна дисципліна “Релігієзнавство” оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з 4 модулів (по 2 в кожному семестрі).

- 1 модуль проводиться на 11 тижні I семестру.
- 2 модуль - 18 тиждень I семестру.

Оцінювання відбувається за такими формами контролю:
Поточний контроль, модульний контроль, залік.

Розподіл балів, що присвоюється студентам

Поточний контроль:

Усна відповідь - 5 балів

Реферативна доповідь - 5 балів

Доповнення - 3 бали

Домашня письмова робота (реферат, есе тощо) - 5 балів /одна в семестр/

Модульний контроль:

Контрольна робота, колоквиум або тестові завдання - 2 змістових модулі протягом семестру.

За кожен змістовий модуль - 10-15 балів.

За результатами кожного семестру студент отримує підсумкову оцінку - до 50 балів, яка розраховується як накопичувальна оцінка за кожен із змістових модулів та сумарний бал поточного контролю. Загальна оцінка за курс визначається за формулою: 50 балів за поточний контроль + 50 балів за залік (з яких 20 балів - тестові завдання, 30 балів - усне опитування).

Якщо за результатами модульно-рейтингового контролю студент отримав середнє арифметичне за підсумковий контроль менше, ніж 25 балів, то студент не допускається до заліку і вважається таким, що не виконав усі види робіт, які передбачаються навчальним планом з дисципліни “Релігієзнавство”.

Оцінювання знань студента здійснюється за 100- бальною шкалою (для екзаменів і заліків).

16

- > максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів, на екзамені - 50 балів;
 - > при оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

Шкала оцінювання: вузу, національна та ЕСТ8

Оцінка ЕСТ8	Оцінка в балах	За національною шкалою		
		Екзаменаційна оцінка, оцінка з		Залік
A	90 - 100	5	Відмінно	Зараховано
B	81-89	4	Дуже добре	
C	71-80		Добре	
И	61-70	3	Задовільно	
Б	51-60		Достатньо	

Методичне забезпечення

1. Комплексна програма курсу “Релігієзнавство” для студентів університету // Культурологія: навчально-методичний комплекс. - Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. - С.64-75.
2. Методичні вказівки до проведення контролю за самостійною роботою студентів з релігієзнавства. - Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. - 16 с.
3. *Пітусь Л. Стеценко В.* Культурологічно-релігієзнавчий практикум : Навч.-метод. посібник для студентів університету. - Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. - 556 с.
ЙІр://Бп.еби.иа/іасиПу/Рйї/ргакІикит.рШ’

Рекомендована література

Базова

1. *Абрамович С., Тілло М., Чікарькова М.* Релігієзнавство. - К.: Декор, 2004. - 528 с.
1. Академічне релігієзнавство: Підручник / За наук. ред. проф. А.М.Колодного. - К.: Світ Знань, 2000. - 862 с.
2. *Головащенко С.І.* Історія християнства: Курс лекцій: Навч. посібник. - К.: Либідь, 1999. - 352 с.
3. Історія релігії в Україні: Навч.посібник / За ред.А.М.Колодного, П.Л.Яроцького. - К.: Знання, КОО, 1999. - 735 с.
4. Історія церкви та релігійні думки в Україні: Навч. посібник: У 3 кн. - К., 1994.
5. Історія і теорія релігії та вільнодумства: Навч. посібник / За ред. М.М.Заковича. - К., 1996.
6. *Калінін Ю.А., Харьковщенко Є.А.* Релігієзнавство: Підручник. - К.: Наук. думка, 1999. - 252 с.
7. *Кимелев Ю.А.* Философия религии: Систематический очерк. - М.: Изд. Дом “Хоіа Вепе”, 1998. - 424 с.
8. *Кислюк К.В., Кучер О.М.* Релігієзнавство: Підручник. - К.: Кондор, 2004. - 396 с.
9. *Кислюк К.В., Кучер О.Н.* Религиоведение: Учебник. - Ростов н/Д: Фенікс; Харьков: Торсинг, 2004. - 512 с.
- II. *Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г.* Соціологія релігії: Курс лекцій. - К.:Фітосоціоцентр, 1999. - 204 с.
12. *Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О.* Географія релігій: Навч. посібник. - К.: АртЕК, 1999. - 504 с.
13. *Петрушенко В.Л., Петрушенко О.П., Скалецький М.П.* Релігієзнавство: Навч. посібник. - Львів: Новий світ - 2000, 2005. - 420 с.
14. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.А.Бублика. - К.: Юрінком Інтер, 2000. -

- 496 с.
15. Релігієзнавство: Підручник / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. - К.: Вид. центр "Академія", 2007. - 408 с.
 16. Релігієзнавство / За ред. М.Ф.Рибачука. - К.: Освіта, 1997. - 239 с.
 17. Релігія в сучасному світі: Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г.Зімоня; з пол. перекл. Г.Теодорович. - Львів: Свічадо, 2007. - 504 с.
 18. *Ходькова Л.П.* Релігієзнавство: Підручник. - Вид. 2-е, доп. - Львів: Афіша, 2003. - 356 с.
 19. *Юрій Н.Ф.* Релігієзнавство. - К.: Декор, 2006. - 408 с.
 20. *Яроцький П.Л.* Релігієзнавство. - К.: Кондор, 2004. - 308 с.
 21. *Яртись А. В., Васьків А. Ю.* Релігієзнавство. - Львів, 2010.

Допоміжна

1. *Аляев Г.Є., Горбань О.В., Мешков В.М.* Лекції з релігієзнавства. Полтава, 1995; К., 1996.
2. *Арестов В.М., Шудрик І.О.* Нетрадиційні релігії: суть і спрямування. - К., 1990.
3. *Балта П, Боттеро Ж.* та ін. Релігії світу. - К., 2005.
4. *Баркер А.* Новіє релігійніє движєня. - СПб., 1997.
5. *Бонтам П., Брутен К. та ін.* Антична міфологія. - К., 2005.
6. *Боруцький С.Т.* Держава. Церква. Людина. Державно- церковні та міжконфесійні відносини у дзеркалі сучасності. 1992-2002 рр. Львів, 2003.
7. *Брайчевський М.Ю.* Утвердження християнства на Русі. - К., 1988.
8. *Буддизм: Словарь.* - М., 1992.
9. *Валько В.* Первісне християнство. - Львів, 1997.
10. *Васильев Л.С.* История религий Востока: Учеб. пос. - М., 1988.
11. *Виллем Ж.-П.* Європа та релігії. - К.: Дух і літера, 2006. - 331 с.
12. *Гараджа В.И.* Соціологія релігії: Учеб. пособие. - М., 1996.
13. *Геллей Г.* Генрі. Біблійний довідник Геллея. - Торонто, 1985.
14. *Гергей Енс.* История папства. - М., 1996.
15. *Головащенко С.І.* Історія християнства: Курс лекцій. - К., 1999.
16. *Грушевський М.* З історії релігійної думки на Україні. - К., 1992.
17. *Гудима А.М.* Релігієзнавство: Навч. посібник. - Тернопіль, 2000.
18. *Гуревич Л.С.* Нетрадиційніє релігії на Западе и восточніє релігійніє культу. - М., 1985.
19. *Дециця М.* Малий український церковно-історичний словник. - Львів, 1994.
20. *Донаш В., Лешан В.* Загальне релігієзнавство: Навч. посіб. - Чернівці, 2005.
21. *Дохристиянські вірування /* За ред. А.Колодного, Б.Лобовика, Л.Філіпович, П.Яроцького. - К., 1996.
22. *Дюркгейм з.* Злементарніє форми релігійної жизни // Мистика. Релігія. Наука. - М., 1998.
23. *Дьяконов И.М.* Архаические мифы Востока и Запада. - М., 1990.
24. *Ершішев А.А.* Религиоведение. - К., 1999.
25. *Закович М.М.* Релігієзнавство: Навч. посіб. - К., 2000.
26. *Иллюстрированная история религий: В 2 т.* - М., 1992.
27. *Иоанн (епископ Аксайский).* История вселенских соборов. - М., 1995.
28. *Ислам: Энциклопедический словарь.* - М., 1991.
29. *Історія і теорія релігії і вільнодумства.* - К., 1998.
30. *История религий мира. Энциклопедия: В 2 т.* - М., 1996.
31. *Історія релігії в Україні: Навч. посібник /* За ред. А.М.Колодного, П.Л.Яроцького. - К., 1999.
32. *Історія християнської церкви на Україні (Релігієзнавчий довідковий нарис) /* Відп. ред. О.С. Онищенко. - К., 1991.
33. *Історія церкви та релігійної думки в Україні: У 3-х кн.* - К., 1994.
34. *Калінін Ю.А., Лубський В.І.* Релігієзнавство: Курс лекцій. - К., 1996.
35. *Калінін Ю.А., Харьковченко Є.А.* Релігієзнавство: Підручник. - 2-е вид. - К., 1997.

36. Католицизм: Словарь. - М., 1991.
37. *Кимелев Ю.А.* Философия религии: Систематический очерк. - М., 1998.
38. *Киселев Ю.А.* Современная западная философия религии. - М., 1986.
39. Классики мирового религиоведения. Антология / Сост. и общ.ред. А.Н.Красникова. - М., 1996.
40. *Ковальський Я.В.* Папи і папство / Пер. с пол. - М.: Политиздат, 1931. - 236 с.
41. *Крглвелев И.А.* История религий: В 2 т. - М., 1988.
42. *Кудрявцев В.В.* Лекции по истории религии: Учеб. пособ. - Минск, 1997.
43. *Кулик В.С.* Введение в религиоведение. - Херсон, 1997.
44. Лекции по религиоведению: Учеб. пособие для вузов / Под ред. И.Н.Яблокова. - М., 1998.
45. *Липинский В.* Релігія і церква в історії України. - К., 1993.
46. *Лубський В.І.* Історія релігій: Підручник. К., 2004.
47. *Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г.* Історія світової релігієзнавчої думки: Хрестоматія. - К., 1999.
48. *Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г.* Соціологія релігії: Курс лекцій. - К., 1999.
49. *Лубський В.І.* Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. - К., 1997.
50. *Лубський В.І., Лубська М.В.* Історія релігій: Підручник. К., 2003.
51. *Лубський В.І.* Релігієзнавство: Підручник для студентів вузів. - К., 1997.
52. *Любащенко В.І.* Історія протестантизму в Україні: Курс лекцій. - К., 1996.
53. *Малер Б.М.* Религии человечества. - М., 1998.
54. *Маурітссон М.* Католицьке віровчення. - К., 1998.
55. *Мень А.* История религии. В поисках Пути, Истины и Жизни: В 7 т. - М., 1991-1994.
56. *Мень А.В.* Культура и духовное восхождение. - М., 1992.
57. *Мень О.* Син людський. - Львів, 1994.
58. *Миркина З., Померанц Г.* Великие религии мира. - М., 1995.
59. Мистика. Религия. Вера. - М., 1998.
60. Мистика. Религия. Наука. - М., 1996.
61. *Митрополит Іларіон (Іван Огієнко).* Дохристиянські вірування українського народу. - К., 1992.
62. *Митрополит Іларіон.* Українська церква. Ідеологія української національної культури. - К., 1992.²⁰
63. *Митрохин Л.Н.* Философия религии. - М., 1993.
64. Мифы народов мира: В 2-х т. - М., 1980.
65. Навчальна програма нормативного курсу "Релігієзнавство" / Уклали: А.В. Яртись, С.Т.Боруцький, В.І.Стеценко, А.М.Сімончик, А. Ю.Васьків. - Львів, 1999.
66. Народы и религии мира: Энциклопедия / Гл. ред. В. А.Тишков. - М., 1989.
67. *Огієнко І.І.* Українська церква: У 2-х т. - К., 1993.
68. Основы религиоведения: Учебник / Под ред. И.Н.Яблокова. - М., 1994.
69. *Павлов С.В.* Географія релігій. - К., 1998.
70. *Павлов С.В., Мезенцев К.В., Любіцева О.О.* Географія релігій. - К., 1999.
71. *Панас К.* Історія Української церкви. - Львів, 1992.
72. Релігієзнавство: Навч. посіб. / За ред. В.І.Лубського, В.І.Теремка. - К., 2000.

73. Релігієзнавство: Навч. посіб. / За ред. В.Л.Петрушенка і О.П.Петрушенко. - Львів, 2005.
74. Релігії древнього Востока. - М., 1995.
75. Релігії мира. Енциклопедія: В 6 т. - М., 1996.
76. Ренан 3. Життя Ісуса. Апостоли. - Минск, 1991.
77. Рибачук М.Ф. Релігієзнавство. - К., 1998.
78. Рижкова С.А. Типологія релігій: Навч. посіб. - К., 1998.
79. Рьбаков Б.А. Язичество древньої Русі. - М., 1988.
80. Рьбаков Б.А. Язичество древніх славян. - М., 1981, 1987.
81. Свенишкая И.С. Раннє християнство: сторінки історії. - М.: Політиздат, 1988. - 336 с.
82. Семеній О., Томахів В., Чернецька Л., Юрчак Н. Релігієзнавство: Курс лекцій. - Тернопіль, 1999.
83. Степовик Д.В. Релігії світу. - К., 1993.
84. Степовик Д. Релігії, культури і секти світу. - К., 1997.
85. Тальберг Н. Історія християнської Церкви. - М., 1991.
86. Токарев С.А. Ранні форми релігії. - М., 1990.
87. Феодорит, єпископ Кирський. Церковна історія. - М., 1993.
88. Федорів Ю. Історія церкви в Україні. - Люблін, 1991.
89. Фразер Дж. Золота гілка. - М., 1979.
90. Ходькова Л.П. Релігієзнавство: Підручник. Львів, 2001, 2003.
91. Християнство і культура сьогодні. - М., 1991.
92. Християнство: Енциклопедический словарь: В 3-х тт. - М., 1993-1995.
93. Чубатий М. Українська Католицька Церква. - Рим, 1990; Львів, 1992.
94. Шевченко В.М. Словник-довідник з релігії. К., 2004.
95. Яблоков И.Н. Основи релігієзнавства: Учебник. - М., 1998.
96. Яблоков И.Н. Основи теоретического релігієзнавства: Учеб. пос. - М., 1994.
97. Яблоков И.Н. Релігієзнавство: Учеб. пос. Учеб.словарь-мінімум по релігієзнавству. - М., 1998.
98. Янг Джон. Християнство. - М., 1998.
99. Яковлев Е.С. Искусство і світові релігії. - М., 1991.
100. Яртись А., Васьків А. Релігієзнавство. - Л., 2012.

Зразок тестового модульного контролю

Варіант А

1. Хто зі згаданих постатей не був пророком юдаїзму?
1) Мойсей; 2) Іоан; 3) Єремія; 4) Осія.
2. Засновником буддизму був:
1) Магавіра; 2) Могамед; 3) Шак'ямуні; 4) Ісус Христос.
3. Кааба - це:
1) священний символ християнства;
2) центральний храм Мекки;
3) божественне послання Могамеду;
4) священний текст буддизму.
4. Які два таїнства (із 7) залишилися в лютеранстві?
1) миропомазання і хрещення;
2) хрещення і причастя;
3) сповідь і священництво;
4) обрізання і шабат.
5. Ким був Августин Блаженний?
1) засновником напряму в іудаїзмі;
2) засновником кальвінізму; 3) Папою римським;
4) один із Отців Церкви.
6. Назвіть та опишіть 4 Шляхетні істини буддизму.
7. Які заборони існують в межах ісламу? (не менше 3).
8. Які лицарські ордени існували в історії католицької церкви?
9. Створіть уявну релігійну організацію та опишіть складові її вчення.
10. Анатоль Франц «Прокуратор Юдеї»

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Колесник Ігор Миколайович

РЕЛІГІЄЗНАВСТВО

ПРОГРАМА

варіативної навчальної дисципліни
(за вибором університету)

Редактор

Колесник І.М.

Комп'ютерне верстання Колесник І.М.

Формат 60x84. Папір офсетний.
Друк на різнографі. Умовн. друк. арк. 1,2. Обл.-видав. арк. 1,2.
Тираж 100 прим.

Малий видавничий центр філософського факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, 79000, Львів.